УЧАСТНИКИ ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ

19 ноября 2013 г. Гомельские ВЕДОМОСТИ

70 лет со дня освобождения Гомеля

«Воевал, отлетал, на смерть смотрел»

«Было страшно. Каждый вылет считал последним. Зачастую думал, что если поднимаю самолёт в небо, значит, не вернусь. И таких боевых вылетов у меня было 150», – вспоминает событии 70-летней давности 90-летний ветеран Великой Отечественной войны Виктор Букин, который в ноябре 1943 года в воздухе над Гомелем выполнял стратегически важное задание незадолго до освобождения города.

Пилот бомбардировщиков Б-25, среди которых был самолёт Виктора Петровича, поднялся с аэропорта под Житомиром, чтобы выполнить приказ – уничтожить железнодорожную станцию Гомеля. «Это нужно было сделать, чтобы в немецком войском во время операции по освобождению города не смогло подойти подкрепление», – подчёркивает ветеран. До подлёта к месту назначения полёт проходил спокойно. «Самое опасное для экипажа – это находиться на боевом курсе, – говорит бывший командир экипажа Виктор Букин. – Нельзя маневровать, даже когда по тебе палят зенитки. Это необходимо для того, чтобы штурман мог прицелиться и сбросить бомбы. В это время большинство самолётов и обвалилось». Эта опасность и настигла наших лётчиков. Когда авиаполк вошёл в воздушное пространство над Гомелем, то попал в лучи прожекторов, и фашистские зенитчики заметили советские самолёты. «Вокруг нас начали рваться зенитные снаряды. Уверяться от них было невозможно, нужно было выдерживать скорость, высоту, курс, – рассказывает ветеран. – Один экипаж Б-25 немца всё-таки сбили. Все ребята погибли». Остальным дойти до цели удалось, и самолёты открыли бомбоудары. «На нашем самолёте, как и на всех остальных, было около двух тонн бомб, которые поэтели на железнодорожную станцию. Пока их сбрасывали, дом бедной пансии мигала лампочка. Ждал лишь одного: когда она погаснет. Времени дались минут пятнадцать. Слава Богу, что не сбили. Вглянув вниз, увидел огромные клубы огня. Восход горел жутким пламенем. А в городе в это время пожаров не было. Это я хорошо запомнил», – делится воспоминаниями собеседник. В итоге боевое задание по уничтожению железнодорожной станции с живой силой, вражескими эшелонами и военной техникой было выполнено.

За боевые заслуги теперь уже подполковник в отставке награждён орденами Славы и Красного Знамени, двумя орденами Отечественной войны и тремя Красной Звезды.

«Воевал, отлетал, на смерть смотрел, – так коротко говорит он о своей героической службе. Однажды под Ленинградом его самолёт даже был сбит, и экипаж из пяти человек вришлось прыгать с парашютами. Благо, что приземлились на своей территории.

После Великой Отечественной войны Виктор Букин ещё 17 лет летал на пассажирском самолёте Ан-24, работая в аэропорту Гомеля.

Дмитрий ЧЕРНЯВСКИЙ, «ГВ».

ПАМЯЦЬ

Знакаміты выпускнік

Аўдыторыі і калідоры корпуса № 2 ГДУ імя Ф. Скарыны памятаюць сонмы знакамітага яго студэнта – Героя Савецкага Саюза Барыса Калача. Барыс Філіпавіч заслугоўвае, каб кожны з нас ведаў пра яго больш. Дадзены артыкул і мае на мэце дапамагчы ў гэтым.

27 верасня 1944 года Барыс Калач прыехаў у тэатральны педагагічны інстытут імя В. П. Чкалава і падаў дакументы для паступлення на гістарычны факультэт. У гэты ж дзень здаў тры экзамены і быў залічаны на першы курс. Толькі што скончылася Вялікая Айчынная вайна Савецкага Саюза з фашысцкай Германіяй і не затухлілі ў гэтай вайне Барыс Калач прымаў актыўны ўдзел на партызанскім фронце, быў двойчы паранены, адзінаццаць разоў – пяжка, з-за чаго стаў інвалідам Вялікай Айчыннай вайны III групы. За ягоную Барыс Філіпавіч узяўся гэтак же актыўна, як і вакзал. Гэта адзіны Герой Савецкага Саюза, які навучаўся ў нашым універсітэце і ўпісаў яркую старонку ў гісторыю сваёй альма-матэр. Таму зараз кожны выкладчык, супрацоўнік, студэнт і аспірант ГДУ не можа не ганарыцца тым, што тут вучыўся з названай даты да 12 чэрвеня 1950 года Герой Савецкага Саюза Барыс Калач.

Будучы студэнт і выпускнік нашага педінстытута нарадзіўся 11 жніўня 1923 года каля станцыі і пазней райвнага цэнтра Гарадзея Чарнігаўскай вобласці ў сям'і селяніна Украінскай вышыванкі. Як ніхто ў аўтабіяграфіі сам Барыс Філіпавіч, з 1930 года ён вучыўся ў Гарадзеінскай семігадовай школе № 2. Перад экзаменамі захварэў, а пасля выздараўлення зачыў працаваць кладаўшчыкам запасных частак у Гарадзеінскай МТС (машынна-трактарнай станцыі), дзе і захапіла яго пачатак фашысцкай Германіяй вайна. Да акупацыі раёна Барыс Калач рамантаваў армейскія аўтамашыні. Не пасьпяшаў эвакуіравацца, застаўся на тэрыторыі свайго раёна. У адпаведнасці ж з афіцыйнай біяграфіяй, у 1939 годзе скончыў семігодкі, а ў 1940 – школу фабрычна-заводскага навучэльня пры Гомельскім паравозарамонтным заводзе. Атрымаўшы спецыяльнасць токара па метаду, працаваў на гэтым жа заводзе. У красавіку 1941 года вярнуўся ў родную вобласць працавіць токарам-інструментальшчыкам Чарнігаўскай МТС.

У сакавіку 1942 года Барыс добраахвотна пайшоў у Чарнігаўскі партызанскі атрад, які потым перарос у буйное і магутнае Чарнігаўска-Вальынскае партызанскае злучэнне, якім камандаваў першы сакратар Чарнігаўскага падпольнага абкома Кампартыі Украіны, будучы генерал-маёр, двойчы Герой Савецкага Саюза А. Ф. Фёдаравіч. Юнака прызначылі другім нумарам кулямётчыка. Ён прымаў актыўны ўдзел ва ўсіх баявых дзеннях атрада, прыкрываў падарэйнікоў, якія ўсюдыісці на Гомельскім чыгуначным вузле.

Калі атрад перарос у Чарнігаўскае злучэнне партызанскіх атрадаў, Калач акапаўся ў атрадзе імя М. А. Шчорса, украінскага Чапаева, уладжанага той жа Чарнігаўскай вобласці, легендарнага героя Грамадзянскай вайны, камандзіра праслаўленага аб'яднання партызанскага атрада, затым дывізіі Чырвонай Арміі. У красавіку 1943 года адзначаны партызана прызначылі камандзірам спачатку аддзялення, а затым – дыверсійнага ўзвода.

Нарыс «Гонарны Дзяр Пераноў» у мастацкай форме малюе партызанскую дзейнасць Барыса Калача. Ярким сюжэтным мацнатам тут з'яўляецца замалёўка аб тым, як камандзір партызанскага атрада Г. Стральцоў і яго помач накрывала Барыса Філіпавіча з партызанамі Канкашэнам падарвіць мост, што знаходзіўся воддалі ад стаянкі атрада і праз які павінен прайсці фашысты, каб напасці на атрад. Мост падарвіць не ўдалося, бо стварэрыцы забілі нашага партызана Калачэнка і мужна паранілі яго самога. У час перастрэлкі з варогамі Канкашэн уцёк у атрад і сказаў, што Калач забіты. Камандзір загадаў арганізаваць Канкашэна і паклікаўся з партызанамі на даганяць Барыса Філіпавіча. Неўзабаве ён вярнуўся з вераўкамі і прывёз на плашч-палатцы Барыса Калача. Калі ён апрытомнеў, адна партызанка Ганчарэнка у сакэтэлі і кашулі (ад жаночага ўзбрыньвання) перавязала і абедзьма Канкашэна.

Што і ці рабіць?

– Ідзі! – злосна мітна Стральцоў.

З мінуту ён думае... Суровы ваенны партызанскі закон. Цяжка аддаць загад...

Стральцоў перавёдзіць погляд на Мерэніна, з яго – на Ярыціна. Усе трымаюць.

– Расстрэляць! – ціха, але жорстка прамаўляе Стральцоў.

– Пачакай... Не трэба, Раман. Нехай жыве!.

Гэта ідэя Калач. Ён з цяжкасцю прыадкрываецца пад ножжам.

Усе ся здзіўленыя слядзяць на Барыса.

– Ён вінаваты... Яны ўдваіх – вінаватыя... Нехай жыве... – пытарае Калач...»

Узятку і восенню 1943 года ўзвод Барыса Калача падрываў варожыя эшалоны на чыгуначным участку Ковель – Сарны. Толькі адзін яго ўзвод падарваў 54 эшалоны з баявой тэхнікай, гаручым і жывой сілай ворага. Асабіста Барыс Філіпавіч падарваў 12 эшалонаў. Быў першы раз паранены. Партызаны яго ўзвода пасцяжома дзейнічалі ў гэтым рэйне да прыходу часцей Чырвонай Арміі.

Пасля гэтага Калач быў накіраваны ў школу асобага прызначэння пры Украінскім штабе партызанскага руху. 24 ліпеня 1944 года Барыс Філіпавіч у складзе зарабоўчанай дыверсійнай групы вобласці вырушаецца быў высаджаны ў здзеяк тылаў ворага – у горах Сакавіны. Ён разгарнуў дыверсійную дзейнасць супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Яна вельмі хутка перарасла ў партызанскі атрад «За Радзіму», у якім Барыс Калач чаго ўзначаліў узвод падрэйнікоў. У лістападзе 1944 года мужны партызан быў другі раз паранены, на трэці раз цяжка, і адпраўлены ў шпіталь, адкуль выпісаўся толькі перад самай Перамогай.

Пра яго мужнасць, знаходлівасць, любоў да Радзімы гаворыць баявыя справы, пішчынныя ім варожых эшалонаў.

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 2 мая 1945 года за ўзорнае выкананне заданняў камандавання ў барацьбе супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў, праяўленыя пры гэтым мужнасць і гераізм і за асабістыя заслугі ў развіцці партызанскага руху Барысу Філіпавічу Калачу прысвоены званне Героя Савецкага Саюза з уручэннем ордэна Леніна і медаля «Залатая Зорка» (№ 7549).

Пасля заканчэння Вялікай Айчыннай вайны Барыс Філіпавіч вярнуўся да мірнай працы. У 1950 годзе скончыў гістарычны факультэт Гомельскага педагагічнага інстытута і працаваў спачатку дырэктарам Буда-Кашалёўскай сярэдняй школы, затым інспектарам Гомельскага абласнога аддзела адукацыі, навучаў Гомельскай сярэдняй школы-інтэрната, дырэктарам Гомельскай СШ № 6 і, нарэшце, з 1953 года – дырэктарам Гомельскай сярэдняй школы № 2.

12 чэрвеня 1950 года дырэкцыя педінстытута выдала свайму выпускніку выдатную характарыстыку, якая заканчвалася такімі словамі: «Валодае арганізатарскімі здольнасцямі, можа быць выкарыстаны ў якасці дырэктара СШ. Маральна ўстойлівы, палітычна развіты, ідэалагічна вытрыманы. Справе партыі Леніна-Сталіна адданы».

Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, «За службу Радзіме», медалём «Партызану Вялікай Айчыннай вайны» I ступені, заможнымі Ўзнагародамі.

У савецкі перыяд Ўзгуляцца ганаровым грамадзянінам славацкага горада Медзяляборці.

Барыс Філіпавіч быў на радасць высакародным, спрадвечным вялікім гуманістам. Аб гэтым яскрава сведчыць урывак з дакументальнага нарыса таксама былога партызана-падрэйчыка Ўладзімера Пяўлава, знаёмага з Калачом яшчэ з 1942 года.

25 снежня 1955 года быў выпушчаны спецыяльны бюлетэнь пад рэдакцыяй І. Ф. Хадрамана «Да 10-годдзя вызвалення краёв», прасвечаны 25-гадоваму юбілею Гомельскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута імя В. П. Чкалава. У гэтым выпуску змешчана і невялікая нататка інспектара Гомельскага абласнога аддзела народнай адукацыі, Героя Савецкага Саюза Барыса Калача «Ёлкай да практыкі» «З вялікай цепльнёй успамінаю я час вучобы ў інстытуце. Тут атрымалі мы неабходныя ведаў, тут вучылі нас і дзяцьлі, і выхоўвалі ведзь, якія забяспечылі нам магчымасць творча працаваць на ніўцы любімай Радзімы».

У день юбілею я пакажу бы сваёму інстытуту з вокнам годам палящішць спецыяльную педагагічную падрыхтоўку, лепш арганізаўшць педпрактыку студэнтаў, больш грунтоўна знаёмць іх з пастаўкай вучэбна-выхаваўчай работы ў школе.

Варта пажадаць інстытуту Ўзмацніць эксперыментальную працу ў лабараторыях і майстэрнях, каб лепш падрыхтавць будучых настаўнікаў да працы ў школе практычных занятку з навучэнцамі».

У жучні СШ № 2 Гомеля сабрана шмат фотаздымкаў і іншых матэрыялаў, частка з якіх прадаўлена ў музей гэтай жалезнадарожнай горадзе, балай, якмя іншай такой школы, якую б скончыла ці ў якой працавала б такая выдзная вялікая Герой Савецкага Саюза і Сацыялістычнай працы. На самім будынку гэтай установы адкрыты чарная мемарыяльная дошка ў гонар Барыса Калача. Есць дошка і на доме № 7 на вуліцы імя Катуціна, дзе Барыс Філіпавіч жыў у апошні перыяд свайго жыцця.

Канстанцін УСОВІЧ,
загадчык музея-лабараторыі
Ф. Скарыны.

Фота з фондаў музея СШ № 2.